

BRIEF-P

Vragenlijst executieve functies
voor 2- tot 5-jarigen

Gerard A. Gioia
Kimberly Andrews Espy
Peter K. Isquith

Nederlandse bewerking door Kristiaan B. van der
Heijden, Jill Suurland, Leo M.J. de Sonnevillle en
Hanna Swaab

BRIEF-P

Vragenlijst executieve functies
voor 2- tot 5-jarigen

Handleiding

Gerard A. Gioia
Kimberly Andrews Espy
Peter K. Isquith

Nederlandse bewerking door Kristiaan B. van der Heijden,
Jill Suurland, Leo M. J. de Sonnevile en Hanna Swaab

Vormgeving: BVGO

Nederlandse bewerking: © 2013 Hogrefe Uitgevers B.V., Amsterdam
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 1996, 1998, 2000, 2001, 2003 by Psychological Assessment Resources, Inc. (PAR),
16204 N. Florida Ave., Lutz, FL 33549, USA.

Translated and adapted with permission of the publisher. All rights reserved. May not be reproduced in whole or in part in any form or by any means without written permission of the publisher.

Artikelnummer: 5702302

Voorwoord

Tot voor kort bestond er geen vragenlijst om executieve functies op gedragsniveau te meten bij peuters en kleuters. Dit heeft de Amerikaanse auteurs er enkele jaren geleden toe aangezet om naast de BRIEF voor kinderen tussen de 5 en 17 jaar de BRIEF-P te ontwikkelen. Omdat een vragenlijst met betrekking tot executieve functies ook binnen de Nederlandse en Vlaamse hulpverlening en het wetenschappelijk onderzoek onmisbaar is, hebben we deze vragenlijst nu bewerkt voor het Nederlandse taalgebied.

De auteurs zijn zeer erkentelijk aan alle personen die hebben bijgedragen aan de Nederlandstalige versie van de BRIEF-P Vragenlijst executieve functies voor 2- tot 5-jarigen. Speciale dank zijn wij verschuldigd aan alle ouders en kinderen in Nederland en Vlaanderen die bereid waren mee te werken aan het BRIEF-P onderzoek. Daarnaast bedanken wij alle directies, begeleiders en leerkrachten van de kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en scholen die hebben geparticipeerd in de verzameling van Nederlandse en Vlaamse normgegevens.

Ivo Bernaerts en de bachelorproefstudenten Hanne Palmers en Anneleen Peeters van de opleiding Toegepaste psychologie van Thomas More danken wij voor al het Vlaamse onderzoek.

Tevens gaat onze dank uit naar de volgende personen en instellingen die gegevens hebben verzameld over kinderen met gediagnosticeerde stoornissen: Elvera de Kievit en Selma Ruiten van de Rijksuniversiteit Groningen en het Universitair Medisch Centrum Groningen, Centrum Autisme Rivierduinen te Leiden, Daan Hermans van Koninklijke Kentalis, Anja Gaarhuis en Dick Aarts van Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind (NSDSK) en Annette Slager van Yulius.

Ten slotte willen wij Prof. E. Scholte bedanken voor zijn adviezen bij statistische analyses.

Leiden, November 2013

Dr. Kristiaan van der Heijden
Jill Suurland, MSc
Dr. Leo de Sonnevile
Prof. Dr. Hanna Swaab

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	7
1.1 Executieve functies	7
1.2 De neuroanatomische basis van executieve functies	7
1.3 Ontwikkelingsfactoren	8
1.4 Psychiatrische stoornissen	9
1.5 Meten van executieve functies	10
Meten met prestatietaken	10
Meten met een gedragsvragenlijst	11
2 Ontwikkeling en beschrijving van de BRIEF-P	13
2.1 Verdeling van items en schalen van de BRIEF-P	13
2.2 Ontwikkeling oorspronkelijke BRIEF-P	14
2.3 Schalen van de BRIEF-P	16
2.3.1 Inhibitie	16
2.3.2 Flexibiliteit	16
2.3.3 Emotieregulatie	17
2.3.4 Werkgeheugen	17
2.3.5 Plannen en organiseren	18
2.4 De indices en totaalscore	19
2.4.1 Inhibitie-zelfcontrole-index	19
2.4.2 Flexibiliteit-emoctiecontrole-index	19
2.4.3 Metacognitie-index	19
2.4.4 Totaalscore	19
2.5 Toepassingsmogelijkheden	19
3 Afname, scoring en interpretatie	21
3.1 BRIEF-P materialen	21
3.2 Gebruik en doelpopulatie	21
3.3 Afname van de BRIEF-P vragenlijst	21
3.4 Het berekenen van de ruwe scores	22
3.4.1 Ontbrekende antwoorden	23
3.4.2 Ongewone antwoordpatronen	23
3.5 Berekenen van indices en totaalscore	23
3.6 Berekenen van T-scores, betrouwbaarheidsintervallen en percentielscores	25
3.7 Validiteitsschalen	26
3.7.1 Inconsistentieschaal	26
3.7.2 Negativiteitsschaal	27
3.8 Het weergeven van het BRIEF-P profiel	29
3.9 Normatieve vergelijkingen	30
3.10 Andere indicatoren van gecompromitteerde validiteit	30
3.10.1 Inconsistenties met andere informatie	30
3.10.2 Competentie van de respondent	30
3.11 Individuele itemanalyse	30
3.12 Overige opmerkingen met betrekking tot interpretatie	31

Casussen	32
Casus 1 Een driejarige jongen met het vermoeden van ADHD	32
Casus 2 Een vierjarige jongen met een pervasieve ontwikkelingsstoornis.	35
Casus 3 Een prematuur geboren meisje van drie jaar oud	37
Casus 4 Vijfjarig meisje met een taalachterstand	39
Casus 5 Een vijfjarige jongen met neurotoxische blootstelling	42
4 Normering	45
4.1 Selectiecriteria	45
4.2 Wervingsprocedure en dataverzameling	45
4.3 Normeringssteekproef en representativiteit	46
4.4 Vaststellen van normgroepen	48
4.5 Normconstructie	49
5 Betrouwbaarheid en validiteit	51
5.1 Betrouwbaarheid	51
5.1.1 Interne consistentie	51
5.1.2 Itembetrouwbaarheid	52
5.1.3 Test-hertestbetrouwbaarheid	53
5.2 Validiteit	53
5.2.1 Constructvaliditeit	53
5.2.2 Convergente en discriminante validiteit	54
5.2.3 Predictieve validiteit	61
Referenties	67
Over de auteurs	75
Bijlage 1 Normtabellen	77
Bijlage 2 Onderzoek in Vlaanderen	91
1.1 Deelnemers	91
1.2 Materiaal	92
1.3 Procedure	92
1.4 Vlaamse normen	93

---

1 Inleiding

1.1 Executieve functies

Executief functioneren is een verzamelterm voor een groep van hogere orde mentale processen. Deze processen maken doelgerichtheid van gedrag en adaptieve reacties bij nieuwe, complexe, of ambigue situaties mogelijk. Executieve functies stellen het individu in staat om gedrag te vertonen dat complexer is dan gedrag dat slechts wordt bepaald door automatische en vastgelegde patronen van gedachten en acties (Lezak, 1995; Mesulam, 2002).

Belangrijke kerncomponenten van het executief functioneren zijn: a) Het tijdelijk in het geheugen vasthouden van informatie waarbij het mentaal bewerkt wordt (**werkgeheugen**). Dat is bijvoorbeeld het geval bij het uitvoeren van activiteiten of taken die uit meer dan één stap bestaan. b) Het onderdrukken van automatisch of ongepast gedrag (inhibitie). Wanneer een kind daarmee problemen ondervindt, dan kan zich dat uiten in het doorgaan met lachen bij grappige gebeurtenissen, terwijl anderen al met lachen zijn opgehouden. c) Het snel en flexibel aanpassen aan veranderende situaties of het omschakelen van de aandacht tussen verschillende mentale processen (**flexibiliteit**). Kinderen met een deficiëntie op gebied van mentale flexibiliteit raken bijvoorbeeld van streek door veranderingen van plannen of routines, zoals in de volgorde van dagelijkse activiteiten, op het laatste moment toevoegen van een bezigheid aan de planning of veranderingen in de route naar winkels. Ook andere mentale processen worden tot het domein van de executieve functies gerekend zoals het **reguleren** van de eigen emoties, **het plannen en organiseren** van dagelijkse bezigheden (dingen geordend opruimen zodat ze ook teruggevonden kunnen worden), beredeneren en problemen oplossen, of het bewust richten van de aandacht op externe stimuli of het monitoren van het eigen gedrag of gedachten (Diamond, 2013). Alhoewel de verschillende componenten zowel op cognitief als functioneel-anatomisch niveau van elkaar onderscheiden kunnen worden (Collette et al., 2005; Miyake et al., 2000), wordt het domein van executieve functies vaak beschouwd als een unitair construct, in de zin dat ze deels dezelfde onderliggende mechanismen en vermogens reflecteren. In de literatuur worden verschillende termen gebruikt die duiden op (ongeveer) dezelfde processen: executieve controle, cognitieve controle, *effortful control*, zelfregulatie en zelfcontrole. Alhoewel er subtiele verschillen kunnen zijn in het theoretische kader achter deze termen, komen de processen waarop wordt gedoeld sterk overeen met die van het construct executieve functies zoals dat hier wordt gebruikt.

Executieve functies zijn essentieel voor een gezonde cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat interindividuele verschillen in executief functioneren op voorschoolse leeftijd de latere prestaties voor taal en rekenen voorspellen (Hughes, 2011, Blair & Diamond, 2008; Blair & Peters, 2003; Blair & Razza, 2007; Razza & Blair, 2009). Ook zijn er sterke associaties gevonden tussen de ontwikkeling van executieve functies en sociale vaardigheden (Beauchamp & Anderson, 2010) en zijn problemen met executieve functies betrokken bij het ontstaan van psychopathologie (Muris & Ollendick, 2005). Tevens is er een verwevenheid met andere constructen zoals intelligentie. Fluid intelligence, het vermogen om te beredeneren, problemen op te lossen en patronen of relaties te zien tussen items (Ferrer et al. 2009) wordt als synoniem gezien voor (hogere orde) componenten van executief functioneren, zoals probleem oplossen en beredeneren (Diamond, 2013).

1.2 De neuroanatomische basis van executieve functies

In sterkere mate dan wat voor veel andere psychologische constructen (zoals intelligentie) geldt, zijn individuele verschillen in executieve functies voornamelijk erfelijk bepaald (Friedman et al., 2008). Desalniettemin